

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 658.14

Корнієнко Тетяна Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Корниенко Татьяна Александровна

кандидат экономических наук, доцент,

доцент кафедры финансов, учета и экономической безопасности

Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины

Korniienko Tetiana

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Economic Security

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID: 0000- 0001-8020-0771

Вінницька Оксана Анатоліївна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Винницкая Оксана Анатольевна

кандидат экономических наук, доцент,

доцент кафедры финансов, учета и экономической безопасности

Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины

Vinnytska Oksana

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Economic Security

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID: 0000-0001-6402-6451

Чвертко Людмила Андріївна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Чвертко Людмила Андреевна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры финансов, учета и экономической безопасности
Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины*

Chvertko Liudmyla

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Economic Security
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
ORCID: 000-0003-2788-6991*

**АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВА**

**АНАЛИЗ ФИНАНСОВОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ**

**ANALYSIS OF THE FINANCIAL COMPOSITION OF THE
ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE**

***Анотація.** У статті визначено, що формування економічної безпеки кожного суб'єкта господарювання має бути організовано та оформлено певним чином, завдяки якому досягається взаємодія всіх елементів, засобів та заходів у системі економічної безпеки підприємства. Аргументовано, що важливим є використання алгоритму з формування стану економічної безпеки підприємства, який доцільно розглядати як елемент у його системі прийняття управлінських рішень, що обґрунтовує порядок задіяння певного механізму забезпечення економічної безпеки, який реалізується у відповідь*

на фактичний вплив ризикових факторів через окрему функціональну складову економічної безпеки за певним цільовим напрямом.

Під час дослідження визначено показники оцінки рівня економічної безпеки підприємства, зокрема здійснено аналіз фінансового стану сільськогосподарського підприємства - ТДВ «Алкалія», що займається вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур. Проведено аналіз основних показників економічної безпеки підприємства, зокрема показників рентабельності, ліквідності (платоспроможності), фінансової стійкості підприємства. В ході аналізу показників економічної безпеки підприємства були визначені проблемні аспекти фінансово-економічної діяльності та запропоновано основні напрями покращення економічної безпеки досліджуваного підприємства, що зможуть подолати існуючі проблеми на підприємстві.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, ринкове середовище, платоспроможність, ліквідність, рентабельність.

Анотація. В статті определено, что формирование экономической безопасности каждого предприятия должно быть организовано и оформлено определенным образом, благодаря которому достигается взаимодействие всех элементов, средств и мероприятий в системе экономической безопасности предприятия. Аргументировано, что важно использование алгоритма формирования состояния экономической безопасности предприятия, который целесообразно рассматривать как элемент в его системе принятия управленческих решений, что обосновывает порядок задействования определенного механизма обеспечения экономической безопасности, который реализуется в ответ на фактическое влияние рисков факторов через отдельную функциональную составляющую экономической безопасности по определенному целевому направлению.

В ходе исследования определены показатели оценки уровня экономической безопасности предприятия, в частности, осуществлен анализ финансового состояния сельскохозяйственного предприятия - ОДО «Алкалия», занимающегося выращиванием зерновых культур, бобовых культур и семян масличных культур. Проведен анализ основных показателей экономической безопасности предприятия, в частности, показателей рентабельности, ликвидности (платежеспособности), финансовой устойчивости предприятия. В ходе анализа показателей экономической безопасности предприятия были определены проблемные аспекты финансово-экономической деятельности и предложены основные направления улучшения экономической безопасности изучаемого предприятия, которые могут преодолеть существующие проблемы на предприятии.

Ключевые слова: *экономическая безопасность предприятия, рыночная среда, платежеспособность, ликвидность, рентабельность.*

Summary. *The article determines that the formation of the economic security of each enterprise should be organized and formalized in a certain way, thanks to which the interaction of all elements, means and measures in the system of economic security of the enterprise is achieved. It is argued that it is important to use the algorithm for forming the state of economic security of an enterprise, which should be considered as an element in its management decision-making system, which justifies the procedure for using a certain mechanism to ensure economic security, which is implemented in response to the actual impact of risk factors through a separate functional component of economic security according to certain target direction.*

In the course of the study, indicators for assessing the level of economic security of an enterprise were determined, in particular, an analysis was made of the financial condition of an agricultural enterprise - ALC "Alkali", engaged in

the cultivation of grain crops, legumes and oilseeds. The analysis of the main indicators of the economic security of the enterprise, in particular, indicators of profitability, liquidity (solvency), and financial stability of the enterprise, was carried out. In the course of the analysis of indicators of the economic security of the enterprise, the problematic aspects of financial and economic activity were identified and the main directions for improving the economic security of the enterprise under study were proposed, which can overcome the existing problems in the enterprise.

Key words: *economic security of the enterprise, market environment, solvency, liquidity, profitability.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах нестабільності ринкового середовища, успішний розвиток та функціонування суб'єктів підприємницької діяльності значною мірою залежить від надійної та якісної системи забезпечення економічної безпеки. Це обумовлено високим рівнем конкуренції, необхідністю постійної адаптації системи управління до динамічних змін ринкового середовища, необхідністю запобігання негативному впливу комплексу екзогенних і ендогенних загроз.

Управління економічною безпекою підприємства забезпечує ефективність діяльності підприємства, тому необхідною умовою підтримання життєздатності підприємства у ринковій економіці є формування системи управління економічною безпекою, яку потрібно розглядати як сукупність взаємопов'язаних елементів, що відокремлюються від навколишнього середовища та взаємодіють з ним як одне ціле.

Водночас особливого значення набуває проблема вибору пріоритетності серед визначених напрямів розвитку підприємства, відповідності стратегії внутрішньовиробничим процесам, а саме: політиці управління оновленням основних засобів, технічним та технологічним

перезброєнням, упровадженням інновацій, системі мотивації та розвитку персоналу, екологічності виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти сутнісного значення економічної безпеки й особливості механізму забезпечення її оптимального рівня досліджували такі вчені, як А. Олейніков, Г. Козаченко, В. Галушак [3]. І. Саух [7], О. Ляшенко, В. Мунтіян, Т. Сабецька [8], В. Ярочкін, І. Бінько, Г. Пастернак-Таранушенко. Однак, попри значні наукові дослідження, деякі питання щодо сутності економічної безпеки підприємства та визначення системи її забезпечення залишаються дискусійними.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є оцінка та аналіз фінансової складової економічної безпеки підприємства, визначення проблем діяльності та розробка шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі більшість вітчизняних підприємств, працюючи в нестабільному економічному й суспільно-політичному середовищі, переживають глибокий спад виробництва і перебувають або в критичному стані або в стані банкрутства. Саме підприємство є основним структурно утворювальним елементом економіки держави, тому економічна безпека підприємства здатна відіграти особливу роль у його подальшій діяльності. Через систему податків, субсидій, кредитів, цін та інших інструментів держава реалізує власну політику, що може підвищувати або знижувати сумарну оцінку економічної безпеки підприємства зокрема і, як наслідок, держави загалом, бо держава значною мірою визначає зовнішню економічну безпеку підприємства.

Рівень економічної безпеки підприємств повинен базуватися на аналізі його фінансового стану. Загалом фінансовий стан підприємства оцінюють на основі показників, які показують фінансово-господарську діяльність підприємства, наявність, розміщення, використання та рух ресурсів підприємства. Як відомо, до основних напрямів аналізу

фінансового стану підприємства належать: аналіз показників ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства; аналіз платоспроможності та фінансової стійкості підприємства; аналіз ефективності використання фінансових ресурсів підприємства; аналіз показників оцінки результативності фінансово-господарської діяльності підприємства [4;5]. Характеристика підприємства за цими напрямками дозволяє дати оцінку його фінансовому стану як здатності фінансувати свою діяльність та ефективно використовувати фінансові ресурси. Проведемо аналіз фінансового стану на базі підприємства ТДВ «Алкалія». Необхідно розрахувати показники за основними групами, тобто показники ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності, ділової активності. Інформаційною базою для розрахунку цих показників виступають основні форми фінансової звітності підприємства, а саме: бухгалтерський баланс і звіт про фінансові результати. Розрахуємо показники ліквідності ТДВ «Алкалія» і наведемо їх у таблицю 1.

Таблиця 1

Показники ліквідності ТДВ «Алкалія» за 2018–2020 рр.

Показники	Рік			Темп приросту, %		
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019	2020/2018
Коефіцієнт покриття	1,92	3,54	1,55	84,38	-56,21	-19,27
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,68	2,89	1,38	72,02	-52,42	-18,27
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,36	0,18	0,40	-50,0	122,22	12,36 11,11
Чистий оборотний капітал, тис грн	6707,9	10565,40	4324,7	57,51	-59,07	-35,53

Джерело: [6]

На основі даних таблиці 1 можна зробити висновки, що коефіцієнт покриття протягом досліджуваного періоду перевищував нормативне значення (1), що свідчить про достатність оборотних коштів для покриття поточних зобов'язань. Це означає, що підприємство має можливість за

рахунок власних коштів сплатити свої зобов'язання. Але для цього показника характерна неоднорідна тенденція – у 2019 р. він збільшився на 84,38% у порівнянні з 2018 р., у 2020 р. показник зменшився на 56,21% відносно 2019 р. і становив 1,55.

Для коефіцієнта швидкої ліквідності нормативне значення дорівнює 0,6–0,8. У ТДВ «Алкалія» у 2018–2020 рр. цей показник перевищує нормативне значення. Така ситуація свідчить про високий рівень ліквідності та платоспроможності підприємства, оскільки ліквідних ресурсів достатньо для погашення всіх поточних зобов'язань. У 2019 р. показник збільшився на 72,02 % у порівнянні з 2018 р., але у 2020 р. – зменшився на 52,42%.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності за 2018–2020 рр. відповідав нормативному значенню – $>0,2$. У 2019 р. він зменшився у порівнянні з 2018 р. на 50,0%. Таке зменшення пов'язано зі скороченням готівкових грошових коштів на підприємстві й зростанням поточних зобов'язань. У 2020 р. коефіцієнт абсолютної ліквідності збільшився на 122,22% у порівнянні з 2019 р.

Чистий оборотний капітал за 3 роки був зі знаком «+», що говорить про спроможність підприємства розширювати свою діяльність без додаткового залучення позикових коштів. За аналізований період чистий оборотний капітал зменшився на 35,53%.

Розрахуємо показники платоспроможності та фінансової стійкості ТДВ «Алкалія» і наведемо їх у таблицю 2. Коефіцієнт платоспроможності протягом 2018–2019 рр. перевищує нормативне значення – 0,5, але у 2020 р. він зменшився на 8,94% у порівнянні з 2019 р. і дорівнює 0,46. Це означає, що підприємство відчуває дефіцит власних засобів для здійснення своєї діяльності, тому залучає позикові кошти, тобто підприємство має недостатньо високий рівень фінансової стійкості та незалежності. За аналізований період показник зменшився на 35,26%.

Таблиця 2

**Показники платоспроможності та фінансової стійкості ТДВ «Алкалія»
за 2018–2020 рр.**

Показник	Рік			Темп приросту, %		
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019	2020/2018
Коефіцієнт платоспроможності	0,71	0,51	0,46	-28,91	-8,94	-35,26
Коефіцієнт фінансування	0,41	0,98	1,17	140,85	19,86	188,68
Коефіцієнт забезпеченості власними основними засобами	0,48	0,72	0,36	49,74	-50,35	-25,65
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,37	0,71	0,33	91,00	-53,10	-10,42

Джерело: [6]

Коефіцієнт фінансування на підприємстві має тенденцію до збільшення і за період збільшився на 188,68%. Ця ситуація свідчить про збільшення залежності підприємства від позикових джерел, тобто про зниження фінансової стабільності. У 2018–2020 рр. коефіцієнт забезпеченості власними основними засобами відповідає нормативним значенням, що є позитивним для підприємства. За період показник зменшився на 25,65% і становив у 2020 р. 0,36. У 2018–2020 рр. коефіцієнт маневреності власного капіталу є більшим за 0, тобто відповідає нормативному значенню. У 2019 р. коефіцієнт збільшився на 91 % у порівнянні з 2018 р. Проте у 2020 р. коефіцієнт маневреності власного капіталу зменшився на 53,10% у порівнянні з 2019 р., що свідчить про зменшення ступеня мобільності використання власних коштів підприємством, тобто значну питому вагу залучених коштів у загальній сумі пасивів і неспроможність підприємства забезпечити гнучкість використання власних засобів.

Особливе місце в оцінці фінансового стану посідає розрахунок показників рентабельності, які визначають, наскільки прибутковою є

діяльність підприємства, продукції, активів і власного капіталу. Результати розрахунку показників рентабельності представлено у таблиці 3.

На основі даних таблиці 3. можна зробити висновок, що коефіцієнт рентабельності активів за досліджуваний період має тенденцію до зменшення, тобто ефективність використання активів знизилася на 29,52%.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу за 2018–2020 рр. зменшувався, тобто й ефективність його використання. За період зменшення становило 12,55%. Рентабельність діяльності в цілому за період знизилася на 25,99%. Рентабельність продукції має таку саму тенденцію розвитку, як і рентабельність діяльності, тобто спостерігалось зменшення на 36,29% за досліджуваний період. Таким чином, показники рентабельності ТДВ «Алкалія» є позитивними та достатньо високими для підприємства, але за розглянутий період динаміка їх зміни є спадною, що в майбутньому, за незмінності ситуації, може призвести до збитковості досліджуваного підприємства.

Таблиця 3

Показники рентабельності ТДВ «Алкалія» за 2018–2020 рр., %

Показники	Рік			Темп приросту, %		
	2018	2019	2020	2019/2018	2020/2019	2020/2018
Коефіцієнт рентабельності активів	41,54	38,61	29,28	7,05	24,18	29,52
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	69,23	64,26	60,54	7,18	5,79	12,55
Коефіцієнт рентабельності діяльності	15,64	13,58	11,58	13,19	14,74	25,99
Коефіцієнт рентабельності продукції	33,87	27,85	21,58	17,78	22,52	36,29

Джерело: [6]

Проаналізувавши всі найважливіші показники комплексної оцінки фінансового стану ТДВ «Алкалія» можна зазначити, що більшість

показників підприємства відповідають нормативним значенням. Але основну загрозу для фінансового стану підприємства становить значення коефіцієнта фінансування. Така ситуація пов'язана зі зростанням частки позикових коштів у складі пасиву балансу ТДВ «Алкалія», що в середньостроковій перспективі може призвести до погіршення рівня платоспроможності підприємства.

Висновки. Таким чином, за результатами дослідження визначено необхідність удосконалення процесу формування належного рівня економічної безпеки підприємств. Низький рівень ефективності системи формування економічної безпеки суб'єкта господарювання є причиною кризових явищ, їх орієнтованості на боротьбу із результатами негативного впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, а не на попередження і вчасну нейтралізацію потенційних ризиків і загроз.

Дієвим інструментом розв'язання такої проблеми є обґрунтована цілеспрямована стратегія управління економічною безпекою, що направлена на створення адаптаційних механізмів довгострокової дії до змін зовнішнього і внутрішнього середовища, вироблення високого рівня стійкості до чинних і потенційних загроз, з метою підвищення ефективності діяльності, забезпечення фінансової підтримки стійкого росту в поточному і перспективному періодах.

Заходи підвищення рівня економічної безпеки мають бути узгодженими між собою, оскільки застосування одного методу може призвести до зниження або підвищення рівня фінансових ризиків за іншими напрямками фінансової діяльності підприємства. Тому, найбільш ефективним буде таке управління економічною безпекою, яке забезпечить комплексне використання заходів підвищення її рівня.

Отже, вище розглянуті шляхи підвищення рівня економічної безпеки підприємства можуть бути використанні безпосередньо у діяльності

досліджуваного суб'єкта господарювання і сприятиме зміцненню його безпеки.

Література

1. Васькова Ю. І. Фінансова безпека підприємства – провідна складова економічної безпеки та засіб попередження кризи підприємств. Наука й економіка. 2015. Вип. 1. С. 230–234.
2. Гудзь О. Є. Методологічна платформа побудови стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства. Вісник Сумського національного аграрного університету. Фінанси і кредит. 2013. № 1. С. 7–12.
3. Галуцак В. В. Фінансова стійкість та фінансова стратегія підприємства як ефективне формування та використання фінансових ресурсів. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. №4. С. 810–813.
4. Корнієнко Т. О. Концептуальні засади підвищення дієвості процесу формування стану економічної безпеки в сільськогосподарських підприємствах. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2019. № 4(24). С. 30–35.
5. Корнієнко Т. О., Чвертко Л. А., Вінницька О. А. Аналіз та оцінка стану економічної безпеки регіону. Економіка. Фінанси. Право. 2020. №10/2. С. 17–22.
6. Класифікація інституційних секторів економіки України (KICE) / Статистичний класифікатор України: Наказ Державної служби статистики України від 03.12.2014 № 378. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/st_ks/ op_kise_2016.htm
7. Саух І. Фінансовий потенціал підприємства як об'єкт стратегічного аналізу. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2017. 1. С. 132-141.

8. Сабецька Т.І. Механізми протидії рейдерству як складова формування стратегії економічної безпеки підприємства. Економіка і суспільство. 2017. 8. С. 341-348.

References

1. Vaskova Yu. I. (2015), «Finansova bezpeka pidpriemstva – providna skladova ekonomichnoi bezpeky ta zasib poperedzhennia kryzy pidpriemstv», Nauka y ekonomika, no. 1, P. 230–234.
2. Hudz O. Ye. (2013), «Metodolohichna platforma pobudovy stratehii zabezpechennia finansovoi bezpeky pidpriemstva», Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Finansy i kredyt, no.1, P. 7–12.
3. Halushchak V. V. (2016), «Finansova stiikist ta finansova stratehiia pidpriemstva yak efektyvne formuvannia ta vykorystannia finansovykh resursiv», Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky, no. 4, P. 810–813.
4. Korniienko T. O. (2019), «Kontseptualni zasady pidvyshchennia diievosti protsesu formuvannia stanu ekonomichnoi bezpeky v silskohospodarskykh pidpriemstvakh», Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Serii: «Ekonomichni nauky», no. 4 (24), P. 30–35.
5. Korniienko, T. O., Chvertko, L. A., & Vinnytska, O. A. (2020), «Analiz ta otsinka stanu ekonomichnoi bezpeky rehionu», Ekonomika. Finansy. Pravo, no. 10(2), P. 17–22.
6. Klasyfikatsiia instytutsiinykh sektoriv ekonomiky Ukrainy (KISE) / Statystychnyi klasyfikator Ukrainy: Nakaz Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy vid 03.12.2014 № 378. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/st_ksl/op_kise_2016.htm.
7. Saukh I. (2017), «Finansovyi potentsial pidpriemstva yak ob'iekt stratehichnoho analizu», Ekonomichni chasopys Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky, no. 1, P. 132–141.

8. Sabetska T. I. (2017), «Mekhanizmy protydii reiderstvu yak skladova formuvannia stratehii ekonomichnoi bezpeky pidpriumstva», *Ekonomika i suspilstvo*, no. 8, P. 341–348.